

Plukovník gšt. Ing. Milan K u b e š a , CSc.

Teritoriální síly, vojenské ohrožení a NATO

Česká republika jako člen NATO může mít po březnu 1999 se svou obranou před eventuálním agresorem oproti minulému období méně starostí. Článek 5 Severoatlantické smlouvy hovoří, že „Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo v Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňující právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty OSN, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru. Každý takový útok a veškerá opatření učiněná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.“

* * *

Obrana území jednotlivých členských států je tedy věcí celého NATO, přičemž se předpokládá použití ozbrojených sil k obnově územní celistvosti a suverenity území. Předpokládá se vedení spojenecké operace k obraně a osvobození napadeného území pod velením NATO. Pro tento účel je provedena dislokace vojsk NATO a dislokace jednotlivých orgánů velení.

Každý členský stát NATO, tedy i Česká republika, by se v případě vedení operace k obraně NATO ocitla v určité pozici vůči danému prostoru odpovědnosti nebo prostoru operace.

Česká republika (ČR) by se mohla nacházet (**obr. 1**):

- v prostoru operace (v bojové zóně) celá nebo částí teritoria (varianta A),
- v těsné blízkosti prostoru operace (v podpůrné zóně – varianta B) nebo,
- ve větší vzdálenosti od prostoru operace (v komunikační zóně – varianta C).

Z místa ČR v konfliktu by vycházela úloha jednotlivých rezortů státní správy a úkoly Armády České republiky (AČR). Předpokládá se z ní vyčlenit kontingent sil a prostředků pod velení NATO, včetně zabezpečení, zbytek AČR by zůstal pod národním velením a prováděl by činnost, která by se dala nazvat (ve variantě „A“ a „B“ – obranou a ochranou teritoria a poskytováním podpory spojencům. Ve variantě „C“ by zřejmě šlo o plnění úkolů s nižší intenzitou. **Odpovědnost za obranu území NATO má příslušný velitel NATO, což však neznamená, že jednotlivé státy a jejich představitelé a orgány jsou této odpovědnosti zbaveny.**

Dělení odpovědnosti vnáší do problematiky vedení bojových operací mnoho nových neprobádaných a teoreticky nedorozřešených vazeb mezi „spojeneckým“ a „národním“,

Pozice teritoria vzhledem k prostoru bojové operace

A - Česká republika v bojové a podpůrné zóně

B - Česká republika v podpůrné zóně

C - Česká republika v komunikační zóně

Obr. 1

a to alespoň do doby, než vzniknou skutečné společné (např. evropské) síly. S využitím zahraničních zkušeností některých demokratických států a osobních zkušeností, získaných při pobytu na Velitelství sil územní obrany v Táboře, předkládám své některé závěry, které souvisejí s místem a úlohou, jakož i s další perspektivou těchto sil při vojenském ohrožení.

Obecné funkce a úkoly teritoriálních sil

Teritoriální síly (TS) jsou tou částí armády, která je spjata s daným územím (teritoriem) státu. Svou činností by měly vytvářet podmínky pro zajištění základních funkcí státu v prostorech, které jsou pod přímým i nepřímým vojenským ohrožením agresora. Jsou důležitým prvkem armády ve vztahu k operačním vojskům pod národním velením, ale i ve vztahu k vojskům spojenců, která se v prostoru dislokace teritoriálních sil nacházejí.

Teritoriální síly jsou v míru zpravidla na snížených počtech a až v případě narůstání vojensko-politického napětí a následné hrozby doplňovány na počty válečné.

Typickým znakem TS je princip odpovědnosti za teritorium, a to jak po stránce vojenské obrany a ochrany objektů, tak i po stránce zabezpečení operačních vojsk. Nejsou zpravidla vyzbrojeny těžkou bojovou technikou a palebnými prostředky s mohutnou palebnou silou. Naopak. Převládají obranné, víceméně neobrněné palebné

prostředky pro boj s pozemními a vzdušnými cíli protivníka. Jsou zpravidla méně mobilní v porovnání s operačními vojsky.

Bojové jednotky teritoriálních sil nemají kam ustupovat. Při ovládnutí území protivníkem ho neopouštějí a přechází k „nestandardnímu způsobu bojové činnosti“ a v podstatě sehrávají roli bojujících vojsk v obklíčení, resp. úlohu vysazeného vlastního výsadku do hloubky uskupení protivníka. Zpravidla využívají zásad blízkých partyzánskému způsobu bojové činnosti.

Funkce teritoriálních sil

Teritoriální síly by měly v rámci celého obranného systému plnit funkci:

- bojovou, která je výrazem plnění různých bojových úkolů,
- státotvornou, jež je naplňována úkoly směřujícími k podpoře fungování státních a samosprávných institucí a orgánů s cílem zajišťovat bezpečnost a pořádek na svěřeném teritoriu,
- záchrannou a humanitární, která je výrazem prioritní záchrany lidských životů, majetku a ochrany životního prostředí před následky přímého působení palběných prostředků protivníka, jakož i v důsledku druhotných následků různých havárií, požárů a katastrof,
- podpůrnou, která je naplňována úkoly k podpoře operačních vojsk (národních i spojenec-kých),
- výchovnou, posilující branně-vlastenecké vědomí obyvatelstva, jakož i vědomí společné odpovědnosti za obranu a ochranu suverenity a obnovu územní celistvosti státu a území aliance.

Úkoly teritoriálních sil

Úkoly by měly být spjaté s vývojem krizové situace. V podstatě lze z hlediska vývoje vojenského ohrožení státu nebo koalice států rozlišovat **tři základní období** a v rámci nich následující předpokládané úkoly, které by samostatně nebo v součinnosti s operačními silami teritoriální síly mohly plnit:

1. V období nárůstu vojensko-politické krize:

- mobilizačně rozvíjet určená vojska výběrovým způsobem,
- formou asistence ve prospěch pohraniční policie nebo formou uzávěry státní hranice zesilovat její ochranu,
- zesilovat střežení určených objektů,
- plnit opatření k přípravě objektů a zařazení k obraně teritoria,
- plnit úkoly k přípravě vojenských opatření v rámci poskytování podpory hostitelskou zemí (host nation support-HNS) a některá opatření HNS i realizovat,
- posilovat policii k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti s cílem zajistit nerušený chod státních a samosprávných institucí v daném regionu apod.

2. V období hrozby a provedení agrese protivníkem:

- mobilizačně rozvíjet a následně doplňovat vojska (sebe sama a operačních vojsk podle situace),
- bránit a chránit úseky státní hranice,
- bránit a chránit určené objekty,
- ničit vzdušné výsadky, diverzní a jiné polovojenské (teroristické) skupiny protivníka,
- plnit vojenská opatření podpory hostitelskou zemí,
- plnit záchranné a humanitární úkoly ve prospěch obyvatelstva,
- v součinnosti s policií udržovat pořádek, vnitřní bezpečnost a chod státních a samosprávných institucí v daném regionu,

- po případném ovládnutí území protivníkem přejít a vést „nestandardní bojovou činnost“ na tomto území atd.

3. V období ovládnutí území protivníkem a při obnově územní celistvosti státu:

- vést „nestandardní bojovou činnost“ s vojsky a státními institucemi protivníka na ovládaném území,
- plnit záchranné a humanitární úkoly ve prospěch obyvatelstva na osvobozeném území,
- obnovovat fungování státních a samosprávných institucí na osvobozeném území a zavádět pořádek a vnitřní bezpečnost s obnovovanou policií,
- plnit vojenská opatření podpory hostitelskou zemí,
- obnovovat chod života na osvobozeném území,
- provádět postupnou demobilizaci vojsk a obnovu bojeschopnosti aj.

Uvedené předpokládané úkoly teritoriálních sil by byly plněny v bojové a podpůrné zóně operačních sil. V bojové zóně by převažovaly úkoly bojové, v podpůrné zóně úkoly nebojové.

Prostor odpovědnosti

Prostor odpovědnosti svazku (útvaru, jednotky) teritoriálních sil je určený prostor, za který daný velitel v plném rozsahu v míru i za války odpovídá. Hranice prostoru odpovědnosti může změnit pouze nadřízený velitel, a to v souladu s plánovanou činností vojsk. Každý velitel je povinen si svůj prostor odpovědnosti již v míru připravovat tak, aby mohly být plynule, na základě vzniklé situace, plánované úkoly teritoriálními silami efektivně plněny.

Velitel využívá terénních podmínek na daném území, vybudované infrastruktury a v součinnosti s místními orgány státní správy a samosprávy připravuje plány činnosti vojsk při vojenském ohrožení. Pro plnění vojenských opatření podpory hostující země si připravuje katalog možností a použití sil k podpoře operačních sil, včetně sil spojenců. Je povinen si připravovat opatření i pro případ vedení nestandardní bojové činnosti v prostoru odpovědnosti.

Zásady rozhodujících činností teritoriálních sil

Teritoriální síly vedou **bojovou činnost a nebojovou činnost**. Bojovou činnost by vedly zpravidla v součinnosti s operačními vojsky a nebojovou činnost většinou samostatně.

Bojová činnost

Bojová činnost je vedena bojovými svazky a útvary TS s cílem bránit dané teritorium před agresorem v úzké součinnosti s operačními vojsky. Teritoriální síly jsou využívány celoplošně od státní hranice až do hlubokého vnitrozemí. Při plnění bojových úkolů plní souběžně úkoly průzkumu, jehož výsledky mají význam i pro operační síly. Mezi rozhodující úkoly bojové činnosti patří obrana a ochrana úseků státní hranice, obrana a ochrana určených objektů, protivýsadková a protidiverzní činnost a „nestandardní bojová činnost“.

Obrana a ochrana úseků státní (alianční) hranice bude zpravidla navazovat na úkoly spojené s *asistencí* vojsk (zpravidla ze sil okamžité nebo rychlé reakce) ve prospěch pohraniční policie, k zesílení ochrany státní hranice (SH) s cílem nedovolit nelegálním přechodům migrantů v obou směrech. Může však navazovat i na *uzávěru*

státní hranice, která je charakteristická tím, že některé úseky SH překrývají vojska (zpravidla také síly okamžité nebo rychlé reakce) samostatně s cílem nedovolit nejen nelegálním přechodům migrantů, ale i různým teroristickým a polovojenským skupinám, nebo dokonce i diverzantům. Obrana a ochrana úseků SH je formou činnosti, která předpokládá i klasickou bojovou (obránnou) činnost s pronikajícími silami protivníka.

Bude se jednat zpravidla o úseky, které nemohou bránit operační (zpravidla krycí) vojska, úseky na bocích uskupení operačních vojsk nebo úseky SH v podpůrné zóně, kde může protivník také pronikat. Úkoly budou plnit zpravidla nejbližší dislokované a zmobilizované bojové útvary teritoriálních sil. Jestliže nebudou úkoly asistence a uzávěry SH plněny teritoriálními silami, bude docházet ke střídání s operačními vojsky (silami okamžité nebo rychlé reakce).

Obrana a ochrana úseků SH teritoriálními silami se bude organizovat tam, kde se nepředpokládá pronikání silných jednotek protivníka, tj. na přechodech SH s méně významnými komunikacemi a tam, kde je terén těžkodostupný pro přesun a bojovou činnost jednotek. Pokud bude SH tvořena vodním tokem, půjde především o obranu a ochranu brodových přepravišť a mostů. Úseky SH, kde se předpokládá postup silnějších uskupení protivníka se zpravidla budou bránit operačními vojsky.

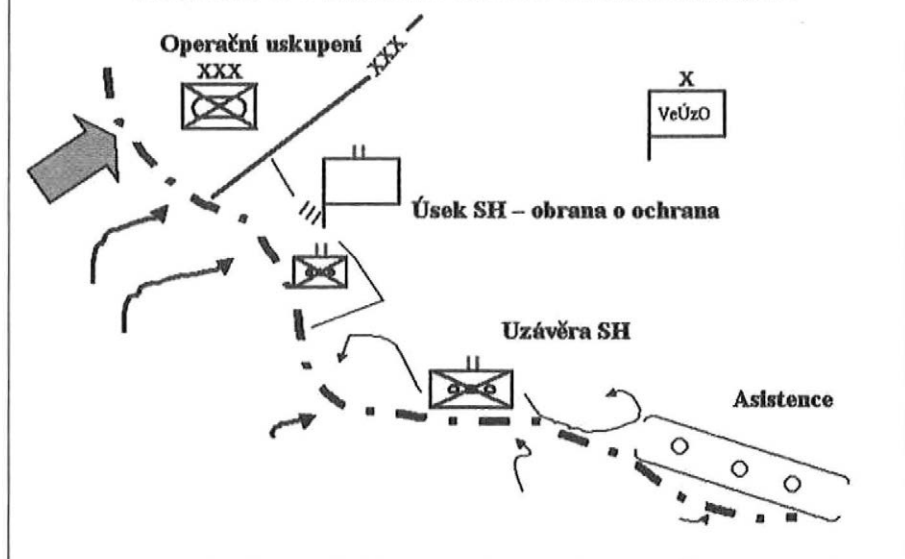
V úsecích SH, které budou spadat do bojové zóny operačních vojsk (do prostoru odpovědnosti velitele operačních vojsk) budou zasazené teritoriální síly nadále v podřízenosti velitelů teritoriálních sil, ale součinnost mezi operačními a teritoriálními silami v daném prostoru odpovědnosti musí být velmi úzká. Teritoriální síly již v míru v rámci přípravy státního území připravují úseky a prostory, které se v případě potřeby a podle předpokládaného záměru útoku protivníka zatarasují výbušnými, či nevýbušnými prostředky a následně brání.

Bojové jednotky teritoriálních sil vedou bojovou činnost podle taktických zásad obranného boje s tím rozdílem, že pokud se protivníkovi podaří proniknout přes státní hranici a na naše teritorium, bojové jednotky teritoriálních sil se nechávají překročit a přecházejí k *nestandardní bojové činnosti*. Šířky a hloubky prostorů obrany vycházejí z běžných taktických norem a přizpůsobují se konkrétnímu terénu na státní hranici a úkolu. Budou zde převládat prvky objektové obrany. Z hlediska součinnosti mezi operačními a teritoriálními silami musí být tento moment obzvláště podrobně rozpracován v bojových plánech obou složek.

Státní hranice bude v některých úsecích (viz **obr. 2**) bráněna operačními (krycími vojsky), v některých úsecích bojovými útvary a jednotkami TS, v určité vzdálenosti od bojové zóny operačních vojsk bude pokračovat uzávěra SH nebo i pouhá asistence ve prospěch pohraniční policie.

Obrana a ochrana určených objektů bude jedním z hlavních úkolů teritoriálních sil. Vzhledem k rozdělení teritoriální odpovědnosti se předpokládá, že objekty budou určeny již v mírových podmínkách. Rozlišují se objekty „**plošné**“ (letišť, sklady, výrobní a skladové objekty, velká železniční nádraží, atd.), „**komunikační**“ (mosty, tunely, velké a významné křižovatky a další) a „**bodové**“ (energetická centra, přehradní hráze, důležité administrativní centra, národní památky, telekomunikační uzly, aj.). Bude se jednat o důležité vytipované objekty, které jsou životně důležité nejen z hlediska použití vojsk, ale i z hlediska ochrany a zajištění života obyvatelstva.

Obrana a ochrana úseků státní hranice

Obr. 2

Zatímco pojem „obrana“ vyjadřuje předpokládanou bojovou činnost s protivníkem, pojem „ochrana“ předpokládá pouze zajištění objektu z hlediska zabezpečení režimu přiblížení a vstupu nepovolaným osobám (kolaboranti, teroristi, popř. diverzanti). Způsob obrany a ochrany zahrnuje širokou škálu možností dosažení cíle činnosti TS. Převaha obranných nebo ochranných prvků bude závislá na charakteru a dislokaci daného objektu, velikosti jeho ohrožení a samozřejmě na množství použitelných vlastních sil.

K obraně budou použity bojové jednotky vyzbrojené nejen ručními pěchotními, ale i ručními protitankovými a protiletadlovými zbraněmi a často v kombinaci s různými druhy výbušných i nevýbušných zátarasů a technických prostředků.

K ochraně objektů se budou zpravidla používat vojska s lehkou výzbrojí a lehkou dopravní technikou. Zpravidla půjde o strážní jednotky, které by plnily úkol hlídkování, pozorování, obchůzkovou činností a velmi často v kombinaci s využíváním strážních psů a různých technických prostředků.

Strážní jednotky, které plní střežení důležitých objektů již v míru se v případě nárůstu vojensko-politické krize posilují a v případě hrozby nebo přímé vojenské agrese přechází k obraně a ochraně těchto objektů. V tom případě se mobilizačně doplňují většinou jednotkami lépe vyzbrojenými a vybavenými pro bojovou činnost (bojovými jednotkami). Zároveň se plní opatření technického charakteru a budují se zátarasy všeho druhu. Vzhledem k tomu, že se předpokládá (po případném ovládnutí území

agresorem) přechod těchto jednotek na nestandardní bojovou činnost, dokončují se opatření spojená se zajištěním utajených zásob munice, proviantu a dalších prostředků, zpohotovují se budoucí možné úkryty a únikové cesty před protivníkem. Zároveň se připravují nástrahy, léčky a další opatření směřující k narušování systému velení a činnosti protivníka na okupovaném území.

Podobně jako při obraně a ochraně úseků státní (alianční) hranice se organizuje na všech úrovních velení úzká součinnost mezi teritoriálními a operačními silami nejen z hlediska společné bojové činnosti s protivníkem při jeho agresi, ale i z hlediska přechodu a vedení nestandardní bojové činnosti s protivníkem na okupovaném území.

Protivýsádková a protidiverzní činnost je v porovnání s prvními dvěma úkoly, při kterých převládají poziční (statické) prvky bojové činnosti, dynamickou a prioritně manévrovou bojovou činností. Úkol plní dobře vyzbrojené a vybavené jednotky, které jsou dostatečně pohyblivé a mají potřebnou údernou sílu pro bojovou činnost s moderními výsadky a diverzními skupinami protivníka. Zpravidla tento úkol plní nejlépe vyzbrojené a vybavené jednotky teritoriálních sil, které jsou určovány do **protivýsádkových a protidiverzních záloh** velitelů. Pro potřebu vysoké manévru-schopnosti jsou tyto zálohy určovány zpravidla v síle čtyř až zesíleného praporu.

Protivýsádkovou a protidiverzní činnost lze rozdělit na fázi **vyhledávání, blokování** a posléze **ničení** výsadek a diverzních skupin protivníka.

Vyhledávání je organizováno vlastními průzkumnými skupinami a pohyblivými (stacionárními) pozorovacími hlídkami v daném prostoru odpovědnosti. Jsou využívány výsledky průzkumu jednotek v sousedních prostorech odpovědnosti a výsledky celého systému průzkumu (monitoringu) operačních vojsk. Čím menší jsou možnosti využívání výsledků průzkumu nadřazených stupňů velení, sousedních a součinnostních vojsk, tím intenzivněji se musí budovat vlastní systém průzkumu (monitorovací systém) s cílem zjišťovat použití nejen zbraní hromadného ničení, resp. vlivy radiačních a chemických havárií na teritorium, ale i pronikání a vysazování diverzních skupin a výsadek protivníka.

Blokování zjištěných výsadek a diverzních skupin protivníka spočívá v zabránění jejich manévru a úniku do jiných prostorů vedením boje z výhodných palebných čar, zatarasováním únikových cest, klamáním apod. s cílem získat výhodné prostorové a časové podmínky k přísunu dalších (teritoriálních, operačních) sil a k provedení poslední fáze – jeho zničení.

Ničení (resp. obklíčení a zajištění) větších výsadek je zpravidla prováděno v součinnosti s operačními vojsky a za podpory vrtulníků. Pokud se podaří vojska protivníka po vysazení izolovat v menších skupinách a nedovolí se mu vytvořit ucelené bojové uskupení, ničí se ještě před příchodem dalších přesunovaných sil.

„Nestandardní bojová činnost“ je pro bojové jednotky teritoriálních sil plánovanou činností, která se předpokládá a může uskutečnit v případě, že se protivníkovi podaří ovládnout území, které spadá (byť jen částí) do prostoru odpovědnosti TS. Tato forma bojové činnosti umožňuje bránícím se jednotkám účinně čelit několikanásobné převaze sil agresora. Prostory odpovědnosti pro nestandardní činnost zůstávají zpravidla ve stejném rozsahu jako pro standardní bojovou činnost.

Nestandardní bojová činnost spočívá:

- ve vyhýbání se čelním a přímým střetným bojům s většími silami protivníka,
- v trvalém rozptýlení vojsk do malých jednotek,
- v překvapivém soustředěném útoku na slabá místa protivníka s využitím předností důvěrně známého terénu,
- v rychlém rozptýlení sil po splnění úkolu,
- v působení ve značném prostoru (na celém okupovaném území),
- v neomezené a trvalé iniciativě,
- v masovosti prováděných akcí na celém okupovaném území a prostoru odpovědnosti,
- v úzké součinnosti s místním (vlastenecky nakloněným) obyvatelstvem, které nebylo evakuováno,
- v nejvyšší možné úrovni přípravy k přechodu a realizaci nestandardní bojové činnosti atd.

Tato činnost může mít taktický, operační nebo i strategický rozměr. Rozhodujícím cílem nestandardní činnosti je rozklad struktur protivníka, zvláště jeho orgánů velení, spojovacích uzlů, zásob materiálu a přísunovaných záloh. Vytváření permanentní hrozby nebezpečí a nejistoty „vždy a všude“ (v posádkách, na stanovištích hlídek, v prostorech soustředění vojsk, během zásobovacích přeprav, v okupačních institucích) má své dopady na postupnou dezorganizaci orgánů velení protivníka, nepromyšlená rozhodnutí velitelů a koneckonců na úroveň bojové morálky vojsk protivníka.

Bude využívána celá škála různých forem nestandardní bojové činnosti:

- přepadová činnost (soustředění rozptýlených zasazených jednotek, překvapivý úder na objekt zteče, rozptýlení zasazených jednotek),
- průzkum (monitorování) rozmístění a činnosti jednotek protivníka pro potřebu operačních vojsk a vlastních vysazovaných výsadek a diverzních skupin vysazených do hloubky sestavy protivníka,
- léčky,
- vytváření psychózy strachu mezi vojáky agresora,
- klamání protivníka (dezinformace, vytváření klamných objektů apod.),
- podpora a inspirace obyvatelstva k sabotážím,
- likvidace a únosy velitelů vojsk protivníka, zrádců a kolaborantů,
- podpora (materiální i fyzická) perzekuovaným občanům a rodinám apod.

Nestandardní činnost se plánuje při plánování standardní činnosti. Otázky součinnosti s operačními vojsky se musí velmi detailně rozpracovat pro období přechodu z nestandardní na standardní činnost a také pro období, kdy operační vojska přistoupí k osvobození okupovaného území a obnově územní celistvosti státu (aliance) a kdy bojové jednotky teritoriálních sil opět přecházejí ke standardní bojové činnosti.

Nebojová činnost

Nebojová činnost je vedena ostatními (nebojovými) svazky a útvary TS s cílem vytvářet podmínky pro činnost operačních sil (vlastních a spojenců v rámci host nation support-HNS a průběžným doplňováním vojsk), chránit životy a majetek občanů a poskytovat humanitární službu vlastním občanům a migrantům (utečencům). Charakter úkolů naplňuje především humanitární, zabezpečovací a státotvornou funkci TS. Mezi rozhodující úkoly nebojové činnosti TS patří mobilizační rozvinování a následné doplňování operačních (národních) a teritoriálních sil, plnění vojenských opatření podpory hostitelskou zemí a plnění záchranných a humanitárních úkolů.

Mobilizační rozvinování a doplňování vojsk je úkol, který je podrobně zplánován již v míru. Jde o mobilizační rozvinutí samotných TS (tedy sama sebe) a především operačních vojsk, které nespádají do kategorie sil vysoké pohotovosti-SVP (*HRF - High Readiness Forces*) ale pouze do kategorií sil nižší pohotovosti-SNP (*FLR - Forces of Lower Readiness*) a dlouhodobě vytvářených sil - DVS (*LTBUP - Long Time Build-up Forces*). V případě vyčleňování sil do spojeneckého uskupení se v prvním pořadí musí rozvinout a dále doplňovat tyto vyčleňované operační síly.

Vzhledem k tomu, že humanitární úkoly (včetně záchranných úkolů) plní TS i v mírových podmínkách, předpokládá se, že mobilizační úkol pro tato vojska bude svým obsahem malý.

Vojenská opatření podpory hostitelskou zemí budou plnit především TS. Ve prospěch operačních sil spojenců, které na území hostitelského státu operují (provádějí přesuny po ose nebo se přepravují po železnici, rozmisťují se, doplňují nebo využívají letišť apod.) mohou být plněny v rámci podpůrné nebo bojové zóny následující typické úkoly:

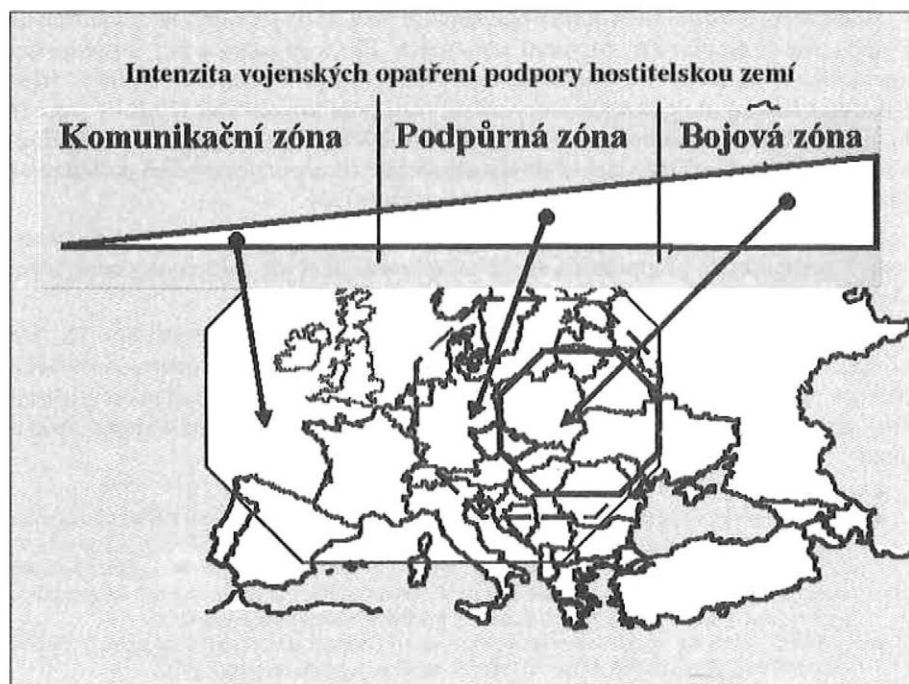
- zabezpečení přesunů a přeprav,
- logistická podpora operačních vojsk (praní a čištění prádla, zásobování PHM, zásobování proviantem, zásobování ostatním materiálem podle materiálových uskupení v souladu se vzrůstající kompatibilitou a případnou unifikací výzbroje a materiálu, řešení úkolů vojenské dopravy, komplexní zabezpečení ubytovacími službami, včetně kontraktace k pronájmu objektů, zabezpečení dodávek energií a vody z veřejných sítí),
- vyčlenění, příprava a střežení různých prostorů (odpočinku, rozmístění apod.), budov k ubytování a výcvikových prostorů (včetně střežení a jejich zabezpečení),
- poskytnutí a zajištění letištních ploch, včetně služeb letového provozu a poskytnutí leteckých pohonných hmot,
- poskytnutí opravárenských kapacit,
- zdravotnické zabezpečení,
- podpora velení operačním vojskům,
- zprostředkování zvláštních civilních služeb atd.

K zplánování a řízení činnosti jsou ustanoveny specializované týmy, které svým složením odpovídají charakteru plněných úkolů.

Rozsah sil a prostředků vyčleňovaných pro HNS bude záviset na rozsahu a charakteru podpory. Intenzita vojenských opatření bude vycházet z celkové situace na daném teritoriu. V bojové a podpůrné nebo komunikační zóně bude intenzita vojenských opatření rozdílná (viz obr. 3).

Záchranné a humanitární úkoly budou plněny v plném rozsahu jako v míru, přičemž je pravděpodobné, že objektem záchrany a poskytování humanitárních služeb nebudou pouze vlastní občané, ale i běženci z okolních teritorií. Úzká součinnost s hasičským sborem a policií bude předpokladem vysoce efektivní činnosti. Typickými úkoly budou:

- záchranné a evakuační práce v ohniscích zasažení (po úderech vojsk protivníka a v důsledku havárií způsobených těmito údery apod.),
- budování a zabezpečení utečeneckých táborů,
- evakuace obyvatelstva z předpokládaných regionů, které by mohl ovládnout protivník, budování a zabezpečení prostorů pro evakuaci,
- izolace zamořených prostorů,
- poskytování zdravotnických a hygienických služeb, zabezpečování obyvatel potravinami, pitnou vodou a prostředky přežití apod.

Obr. 3

K plnění úkolů jsou zpravidla již v míru používány záchranné a zdravotnické jednotky a útvary, jakož i další nebojové jednotky TS.

Kromě výše uvedených úkolů se mohou TS podílet na budování obrany ve prospěch operačních vojsk v hloubce (pokud jsou k dispozici ženijní svazky a útvary vybavené ženijními prostředky), na zabezpečování klidu a pořádku na teritoriu v součinnosti s policejními složkami, na evakuaci obyvatelstva z ohrožených regionů atd.

* * *

Úlohu teritoriálních sil v Armádě České republiky sehrávají vojska, jejichž základ tvoří síly územní obrany a části zbývajících složek ACR (pozemních sil, vzdušných sil, sil a prostředků logistiky, vojenské policie, sil a prostředků vojenského zdravotnictví a některých dalších), které zůstávají pod národním velením a které se z velké části pravděpodobně budou přepodřízovat pod jednotné velení. Výkonným orgánem národního velení je při probíhajících cvičeních Velitelství sil územní obrany. Zdá se logické, že je to právě toto velitelství z několika důvodů. Jestliže bychom hodnotili možnosti naplňování výše uvedených funkcí a úkolů, není jiná složka a orgán velení, který by mohl a uměl sladit a realizovat národní úkoly. Základem těchto schopností a možností není pouze umění plánovat a řídit činnost vojsk (např. při cvičení

MORAVA 2000 byly tímto velitelstvím úkoly plněny velice solidně), ale především princip teritoriálního rozdělení mírové působnosti a v případě vojenského ohrožení teritoriální odpovědnosti.

S novým státoprávním uspořádáním je však nutné postupně upravovat a postupně ztotožňovat rozhraní odpovědnosti složek AČR a dalších institucí, které se do plnění úkolů při vojenském ohrožení státu a Aliance budou zapojovat. Vzhledem k nově vzniklým krajům by rozdílná působnost sil územní obrany, jejich záchranných a výcvikových základen, Vojenské policie, Policie České republiky, regionálních úřadů CO a dalších potřebnou úroveň sladěného úsilí zbytečně komplikovala a rozměňovala. Při dalších reorganizacích AČR by se mělo myslet i na zbytečné přepodřizování „zbytků“ národních sil pod jednotné národní velení. Podle mého názoru je existence některých operačních velitelství nejen v míru, ale především v době krize přítěží pro fungující systém a proces velení vojskům. Například současná existence Hlavního velitelství vojenské policie, Velitelství logistiky, Velitelství vojenské zdravotnické služby a některých dalších je z hlediska fungování systému obrany státu a Aliance neopodstatněná. A nejen to. Inflation operačních velitelství v AČR se negativně promítá i do činností spojených s plněním úkolů AČR při nevojenských ohroženích. O místě a úloze TS při těchto ohroženích bych se zmínil v příštím článku.

Soudím, že perspektiva existence a rozvoje teritoriálních sil (v podmínkách AČR na bázi sil územní obrany) je z hlediska užšího zapojování AČR a celé ČR do aliančních vazeb nesporná. Názory, že nepotřebujeme tento typ vojska hraničí s nepochopením jeho místa a úlohy v systému obrany státu a Aliance. Podceňování otázek výstavby teritoriálních sil v porovnání s jinými složkami AČR se nám může v budoucnosti vymstít. Vždyť kdo jiný bude tvořit jádro národních armád při existenci „evropské armády“, jejíž podstatou budou síly operační?

Literatura:

- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.
- Všeob-P-6 „Příprava a vedení obranné operace“, hlava 5.
- Severoatlantická smlouva. Příručka NATO, str. 455, Brusel 1999.
- Doktrína Armády české republiky (návrh POV, 1999).
- Klimas W.: Obrana a ochrana teritoria státu při vojenském ohrožení, závěrečná práce VA, Brno 2000.
- Netřval O.: Zabezpečení přijetí a pobytu spojeneckých vojsk na území hostitelské země v podmínkách vojenských ohrožení, závěrečná práce VA, Brno 2000.

Zkušenosti ukazují, že udržování moderních armád v operacích vyžaduje u pozemních sil alespoň trojnásobek počtu těch praporů, které tvoří strukturu sil rozmístěných v daném okamžiku. Rozmístění 60 000 vojáků bude tedy vyžadovat operační síly v celkovém počtu asi 200 000. Kromě toho je zapotřebí stejného počtu k personálnímu obsazení infrastruktury, která to vše zabezpečuje. Vytvoření moderní pravidelné armády proto vyžaduje alespoň pět až šest lidí na každého jednotlivce, který je vyslán do terénu.

Chris Donnelly,
zvláštní poradce NATO pro otázky střední a východní Evropy
NATO review (české vydání), léto-podzim 2000